

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ"
для студентів спеціальності
8.03050801 "Фінанси і кредит"
спеціалізації "Фінанси"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 3 від 24.09.2012 р.

Укладач Сабліна Н. В.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Фінансовий контроль" для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" спеціалізації "Фінанси" всіх форм навчання / укл. Н. В. Сабліна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 48 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, плани лекцій і семінарських та практичних занять, питання для самостійного опрацювання, контрольні запитання для самодіагностики та критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит".

Вступ

Сучасні ринкові відносини в Україні виставляють нові вимоги до якісного рівня управління, характеру розв'язуваних при цьому завдань, до методів їх вирішення. Це повністю стосується усіх самостійно господарюючих суб'єктів. Безперервною умовою удосконалення методів управління є повне використання внутрішніх можливостей підприємства, тобто утворення такої системи управління, яка була б у змозі своєчасно виявляти, обліковувати, аналізувати, контролювати, координувати, коригувати, інформувати вище керівництво про економіку підприємства.

Удосконалюючи систему управління підприємством, орієнтуються на досягнення головної його місії – отримання оптимального прибутку, максимізацію вартості капіталу власників при мінімізації ризику і збереженні ліквідності та платоспроможності підприємства, а також на вирішення конкретних оперативних, поточних та стратегічних завдань. У цьому сенсі важливим чинником такої системи є фінансовий контролінг. Контролінг є принципово новою концепцією в управлінні підприємством, яка здатна забезпечити підтримку внутрішнього балансу економіки підприємства і ефективного його розвитку шляхом формування об'єктивної інформації про витрати та доходи, що дає змогу приймати оптимальні управлінські рішення.

Він забезпечує прогностичний результат діяльності й ефективний зворотний зв'язок, переводить управління підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи та спрямовуючи діяльність різних служб та підрозділів підприємства на досягнення найбільш важливих цілей. Фінансовий контролінг зорієнтований на функціональну підтримку фінансового менеджменту.

Метою навчальної дисципліни "Фінансовий контролінг" є формування у студентів теоретичних знань, пов'язаних з концепцією контролінгу, практичних навичок прийняття управлінських рішень на основі контролінгової інформації і професійних компетентностей щодо організації фінансового контролінгу на підприємстві.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення лекційних та практичних (семінарських) занять. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів із загальнооекономічною та спеціальною

літературою, з нормативними актами та виконання індивідуального завдання, що подається у вигляді курсової роботи.

Структура навчальної дисципліни "Фінансовий контролінг" наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна підготовки магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних до ESTS – 6; у тому числі: змістовних модулів – 2; самостійна робота; курсова робота	Шифр та назва галузі знань: 0305 "Економіка і підприємництво"	Вибіркова. Рік підготовки – 1, 2. Семестр – 2-3
Кількість годин: усього – 216 год.; За змістовними модулями: модуль 1 – 144 год.; модуль 2 – 72 год	Шифр та назва спеціальності: 8.03050801 "Фінанси і кредит" за спеціалізованими програмами	Лекції: 28 год., практичні: 44 год., самостійна робота: 132 год., у тому числі індивідуальна (курсозна) робота, консультації: 12 год.
Кількість тижнів викладання дисципліни – 22 (16/2). Кількість годин на тиждень – 3/4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: залік

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів у галузі фінансового контролінгу

Згідно з Галузевим стандартом вищої освіти МОНмолодьспорт України, навчальна дисципліна "Фінансовий контролінг" є вибірковою складовою циклу професійної та практичної підготовки для напряму 8.03050801 "Фінанси і кредит" галузі знань 0305 "Економіка і підприємництво".

Навчальна дисципліна має логічний та змістовно-методичний взаємозв'язок з іншими дисциплінами ОПП. Для її засвоєння студентам

необхідні попередні знання та уміння, здобуті під час опанування таких дисциплін: макроекономіка, мікроекономіка, фінансова математика, гроші і кредит, фінанси, фінансова діяльність суб'єктів господарювання.

У результаті засвоєння зазначених навчальних дисциплін у студентів повинні сформуватися такі знання та вміння:

цілісне уявлення про ринкову економіку, сучасне ринкове господарство та особливості ринкової трансформації економіки України;

цілісне уявлення про систему соціально-економічних та виробничих відносин у суспільстві, про підприємство як суб'єкт ринкової економіки;

усвідомлення ролі держави в регулюванні економіки; розуміння сутності цілі, важелів (інструментаріїв) та основних напрямів регулювання економіки;

цілісне уявлення про підприємство як суб'єкт економічних відносин на макрорівні та його ролі в ринковій економіці;

розуміння економічної сутності процесів планування та прогнозування діяльності;

цілісне уявлення про капітал підприємства, кругообіг капіталу і його стадії;

усвідомлення економічної сутності та різниці між основним та оборотним капіталом;

усвідомлення економічної сутності витрат на виробництво; знання теорії та класифікації витрат;

розуміння взаємозв'язку між поняттями витрати виробництва, вартість товару і його ціна;

цілісне уявлення про прибуток як економічну категорію, джерела прибутку, функції та види прибутку;

вміння аналізувати економічну інформацію, яка відображає діяльність окремого суб'єкта господарювання, й робити на основі такого аналізу відповідні висновки;

розуміння взаємовідносин підприємств з бюджетними, фінансовими структурами та іншими суб'єктами господарювання;

аналізувати фінансовий стан суб'єкта господарювання у частині його активів та зобов'язань;

використовувати звітність як інструмент фінансового аналізу й управління фінансами підприємства;

обґрунтовувати та надавати економічну інтерпретацію фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни студент повинен:

знати: сутність та функції фінансового контролінгу; роль контролінгу в системі управління підприємством; взаємозв'язок контролінгу з іншими функціями управління підприємством, сутність стратегічного і оперативного фінансового контролінгу; класифікацію об'єктів фінансового контролінгу та методів обліку витрат, що використовуються в системі фінансового контролінгу; організаційно-методичні аспекти формування системи контролінгу на підприємстві;

уміти: визначати точку беззбитковості при лінійному тренді сукупних витрат підприємства; здійснювати оцінку прибутковості продукції підприємства; розробляти та аналізувати бюджети підприємства з метою оцінки ефективності управлінських рішень і оптимального розподілу ресурсів між підрозділами;

володіти: методами обліку витрат для вирішення задач фінансового контролінгу; методами аналізу відхилень фактичних результатів від планових; методами експертної стратегічної та оперативної діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства; методами прийняття управлінських рішень у фінансовому контролінгу.

У світовому освітньому просторі спостерігається стійка тенденція щодо розроблення освітніх стандартів для вищої школи з наголосом на професійні стандарти та з орієнтацією на компетентнісний підхід до освіти. Результати навчання відіграють важливу роль у найширшому контексті, що містить інтеграцію академічної та професійної освіти і підготовки, оцінку попереднього навчання, розвиток структур кваліфікацій упродовж усього життя.

Тобто компетентність виражає здатність людини самостійно застосовувати в певному контексті різні елементи знань і умінь. Освоєння певного рівня компетентностей розглядається як здатність використовувати і поєднувати знання, уміння і широкі компетентності залежно від змінних вимог конкретної ситуації або проблеми.

Компетентність включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної області, здатність знати й розуміти), знання, як діяти (практичне й оперативне застосування знань у конкретних ситуаціях), знання, як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті).

У результаті засвоєння навчальної дисципліни у студентів повинні бути сформовані предметні, професійні, когнітивні та особисті компетентності, представлені в табл. 2 – 4.

Предметні компетентності та відповідні їм знання, вміння та навички з навчальної дисципліни

Назва теми	Компетентності, які формуються в рамках теми	Мінімальний досвід	Перелік знань, які становлять компетентність	Перелік умінь і навичок, які належать до компетентності	Практичні результати
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Контролінг як інструмент управління підприємством	1.1. Здатність розмежування існуючих підходів до сутності контролінгу та формування власного погляду. 1.2. Здатність до систематизації набору елементів системи контролінгу. 1.3. Здатність використання прийомів контролінгу	Аналізувати економічні явища і процеси у їх історичному і логічному розвитку. Розуміння сутності економічних явищ на основі різних економічних шкіл. Володіти базовими економічними поняттями	Сутність контролінгу. Предмет, методи, принципи контролінгу. Функції та задачі контролінгу	Володіти основними положеннями концепцій контролінгу. Систематизувати набір елементів системи контролінгу. Володіти загальнометодологічними, загальнонауковими та специфічними дослідницькими прийомами контролінгу	Визначення концептуальної сфери системи контролінгу та її механізм. Визначення системних ознак контролінгу. Визначення дослідницьких прийомів контролінгу
Тема 2. Фінансовий контролінг: сутність, функції, принципи	2.1. Здатність до обґрунтування функціонального призначення фінансового контролінгу та розуміння завдань, що він виконує. 2.2. Здатність до побудови системи фінансового контролінгу на підприємстві	Виявляти структурно-логічний зв'язок складових процесу. Знаходити в сучасному інформаційному середовищі, сприймати та аналітично опрацьовувати наукову інформацію	Сутність та функції фінансового контролінгу. Принципи фінансового контролінгу. Побудова системи фінансового контролінгу на підприємстві	Володіти теоретичними аспектами функціонування системи фінансового контролінгу. Володіти теоретичними аспектами побудови системи фінансового контролінгу на підприємстві	Визначення функціональних завдань фінансового контролінгу. Визначення базових складових побудови системи фінансового контролінгу на підприємстві

1	2	3	4	5	6
<p>Тема 3. Види фінансового контролінгу</p>	<p>3.1. Здатність до організації системи управління досягненням точних фінансових цілей підприємства. 3.2. Здатність до координації і інтеграції оперативних планів по різних бізнес-процесах та узгодження їх зі стратегічним планом розвитку організаційної системи. 3.3. Здатність до діагностики ефективності контролінгової системи на підприємстві</p>	<p>Мати цілісне уявлення про стратегічне і оперативне планування діяльності підприємства</p>	<p>Сутність стратегічного фінансового контролінгу. Сутність тактичного фінансового контролінгу. Взаємозв'язок стратегічного і тактичного фінансового контролінгу. Ефективність контролінгової системи підприємства</p>	<p>Систематизувати об'єкти регулювання і групи фінансових коефіцієнтів кожного виду фінансового контролінгу. Адаптувати стратегічні цілі підприємства до мінливих умов зовнішнього середовища. Володіти бенчмаркінговими технологіями діагностики ефективності контролінгової системи</p>	<p>Визначення взаємозв'язку функціонування тактичного і стратегічного контролінгу на підприємстві. Формування алгоритму діагностики ефективності контролінгової системи промислового підприємства у розрізі його тактичної та стратегічної складових</p>
<p>Тема 4. Об'єкти фінансового контролінгу та їх класифікація</p>	<p>4.1. Здатність до виявлення з загальної маси витрат релевантну частину. 4.2. Здатність розраховувати витрати на виробництво продукції. 4.3. Здатність виявляти залежність витрат</p>	<p>Оцінювати джерела забезпечення промислового підприємства усіма видами ресурсів. На основі статистичної звітності і спеціальних досліджень визначити основні чинники виникнення можливих ризиків</p>	<p>Витрати підприємства, їх види, місця виникнення та принципи управління ними. Центри відповідальності та їх класифікація</p>	<p>Виявляти залежність витрат від обсягу виробництва продукції. Оцінювати ризик та "запас міцності". Виявляти відхилення "план-факт" та фактори, що їх викликали</p>	<p>Виявляти з загальної маси витрат релевантну частину. Розраховувати витрати на виробництво продукції</p>

1	2	3	4	5	6
	від обсягу виробництва продукції	Визначати собівартість продукції та способи її зниження. Обчислювати й установлювати ціни на продукцію (роботи, послуги) з використанням діючих методів ціноутворення. Визначати обсяг виробництва за умов конкуренції організувати роботу щодо оптимізації складу витрат та формування ефективних джерел їх фінансування	Управлінський та фінансовий облік		
Тема 5. Методичний інструментарій фінансового контролінгу	5.1. Здатність до діагностики діяльності підприємства. 5.2. Здатність до діагностики ефективності контролінгової системи на підприємстві. 5.3. Здатність до визначення факторів, що впливають на величину прибутку підприємства	Узагальнювати систему статистичних показників. Мати навички обробки статистичних матеріалів. Проводити розрахунок індивідуальних, загальних, середньозважених та середніх індексів. Визначати напрямки розподілу прибутку підприємства. Визначати фактори, що впливають на прибуток	Аналіз точки беззбитковості. Бенчмаркінг. Вартісний аналіз. Портфельний аналіз. ABC-аналіз. Аналіз сильних та слабких місць на підприємстві	Визначати доцільність виробництва продукції, мінімальних цін та обсягів реалізації продукції. Досліджувати функціональні характеристики продукції, яка виробляється, на предмет еквівалентності вартості та корисності. Володіти бенчмаркінговими технологіями	Ідентифікувати відмінності з порівнюваним аналогом (еталоном), визначати причини цих відмінностей та виявляти можливості щодо вдосконалення об'єктів бенчмаркінгу. Оптимізувати запаси підприємства.

1	2	3	4	5	6
	5.4. Здатність застосовувати маржинальний аналіз при прийнятті управлінських рішень	підприємства. Оцінювати рентабельність діяльності підприємства	Прибуток у діяльності підприємства та фактори, що впливають на його величину. Використання маржинального аналізу при прийнятті управлінських рішень	діагностики ефективності контролінгової системи. Виявляти резерви зниження собівартості в розрізі окремих центрів затрат, інвестиційних проєктів чи видів продукції. Володіти методами аналізу та планування прибутку підприємства. Застосовувати можливість маржинального аналізу в системі прийняття управлінських рішень. Володіти методами маржинального аналізу	Співставляти результати діяльності підприємства із вартістю його майна та капіталу. Оцінювати величину прибутку підприємства. Розробляти заходи щодо зменшення валових витрат і збільшення прибутку підприємства
Тема 6. Методи фінансового планування	6.1. Здатність до визначення майбутніх планових фінансових показників на основі причинно-наслідкових зв'язків з іншими показниками. 6.2. Здатність до визначення майбутніх планових фінансових	Володіти сучасними інформаційними технологіями збору, обробки та поширення даних. Організовувати та проводити вибіркові обстеження, одноразові статистичні спостереження, опитування та моніторинг	Експертне прогнозування. Каузальне прогнозування. Методи екстраполяції. Правила фінансування підприємств	Володіти методами експертного прогнозування. Володіти формами каузального прогнозування. Володіти методами екстраполяції	Розраховувати коєфзну середню для формування прогнозних показників. Розраховувати прогнозні показники за методом найменшого квадратичного відхилення

1	2	3	4	5	6
	показників на основі суб'єктивного прогнозування. 6.3. Здатність до визначення майбутніх планових фінансових показників на основі визначення їх динаміки у попередніх періодах	Проводити розрахунок абсолютних та відносних показників			Формувати планові показники на основі аналізу ряду динаміки. Формувати тенденції розвитку підприємства на основі експертної діагностики
11 Тема 7. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролю	7.1. Здатність визначити доцільність складання певного виду бюджету на підприємстві. 7.2. Здатність до розробки планів фінансової діяльності підприємства. 7.3. Здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо залучення та використання фінансових ресурсів. 7.4. Здатність здійснювати бюджетний контроль на підприємстві	Аналізувати рівень і динаміку показників прибутковості, фінансових результатів, використання чистого прибутку, впливу інфляції на фінансові результати. Складати розрахунки планово-економічних і фінансових показників. Підбирати конкретні засоби та інструменти для належного управління грошовими активами підприємства. Виконувати операції нарощення та дисконтування грошових активів, розраховувати поточну та майбутню вартість грошей підприємства	Принципи та способи бюджетування. Система бюджетів на підприємстві. Визначення потреби підприємства в капіталі. Планування основних фінансових показників. Бюджетний контроль	Володіти основами формування бюджетів на підприємстві. Оптимізувати витрати і прибуток підприємства. Виявляти потребу у грошових ресурсах і оптимізувати фінансові потоки на підприємстві. Виявляти основні причини відхилень фактичних результатів контрольованих показників від встановлених стандартів, що проводиться по підприємству в цілому і по окремих "центрах відповідальності"	Планувати фінансово-господарську діяльність підприємства на певний період. Формувати систему контролю над виконанням планів, коригування їх змісту і термінів реалізації

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Контролінг інвестиційних проєктів	8.1. Здатність до координації процесу планування і бюджетування інвестиційних проєктів. 8.2. Здатність до оцінки ефективності інвестиційного проєкту	Підбирати конкретні засоби та інструменти для належного управління інвестиційною діяльністю підприємства. Визначати доцільні напрями здійснення інвестиційної діяльності підприємства та способи активізації інвестиційного потенціалу. Формувати та обґрунтовувати інвестиційну стратегію підприємства. Здійснювати моніторинг інвестиційних процесів. Визначати порядок взаємодії учасників інвестиційних процесів. Складати бізнес-план інвестиційного проєкту	Особливості контролінгу інвестиційних проєктів. Оцінка інвестиційних проєктів	Розробляти систему критеріїв для оцінки ефективності інвестиційних проєктів. Проводити оцінку майбутньої ефективності проєкту з урахуванням мінливих умов	Здійснювати оцінку інвестиційних проєктів на основі фінансових критеріїв
Тема 9. Організація системи контролінгу на підприємстві	9.1. Здатність до адаптування організаційної структури управління підприємством з метою підвищення її гнучкості та здатності швидко реагувати на мінливі	Мати цілісне уявлення про організаційну структуру підприємства, знати принципи побудови. Використовуючи принципи та методи організації управлінської праці, виробляти	Формування цільових функцій та елементів системи фінансового контролінгу. Інформаційні	Формувати раціональну структуру фінансово-економічних служб підприємства та систему забезпечення менеджерів інформацією для різних рівнів управління	Володіти організаційно-методичними основами формування системи фінансового контролінгу на підприємстві

1	2	3	4	5	6
	вимоги зовнішнього середовища	пропозиції щодо розподілу повноважень в управлінні підрозділом. Складати посадові інструкції та положення про структурні підрозділи	потоки в системі фінансового контролю	в оптимальні проміжки часу	
Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень в контролінгу	10.1. Здатність до формування критеріїв прийняття управлінських рішень залежно від моделі прийняття управлінських рішень в конкретній ситуації	Здійснювати статистичне спостереження за основними тенденціями, які відбуваються у економічній сфері. Визначати інформацію, необхідну для функціонування системи менеджменту. Проводити порівняння, вимір, робити аналіз досліджень та формулювати пропозиції. Підбирати конкретні засоби та інструменти для належного управління підприємством. Досліджувати систему показників, які характеризують явища. Узагальнювати систему фінансових показників з метою висвітлення процесів, які відбуваються на підприємстві	Класифікація підходів до прийняття управлінських рішень. Вимоги до критеріїв прийняття управлінських рішень. Критерії прийняття управлінських рішень	Аналізувати фактори, пов'язані з зовнішнім середовищем, особливостями управлінської задачі та особливостями підприємства	Здійснювати вибір моделі прийняття управлінських рішень та розробляти рекомендації щодо прийняття управлінських рішень

Професійні компетентності та відповідні їх вміння, якими мають володіти випускники напряму підготовки "Фінанси і кредит" освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" після вивчення навчальної дисципліни "Фінансовий контролінг"

Клас професійних завдань	Компетентності фахівців	Вміння фахівців освітньо-професійного рівня "магістр"
1	2	3
1. Планово-проектні	1.1. Здатність до розробки планів фінансової діяльності підприємства	1.1.1. Володіти основами формування бюджетів на підприємстві. 1.1.2. Формувати інформаційну базу для формування прогнозних показників. 1.1.3. Застосовувати методи екстраполяції, експертного прогнозування та форми казуального прогнозування
	1.2. Здатність до планування заходів з підвищення ефективності виробництва	1.2.1. Оптимізувати витрати і прибуток підприємства. 1.2.2. Виявляти потребу у грошових ресурсах і оптимізувати фінансові потоки на підприємстві. 1.2.3. Виявляти основні причини відхилень фактичних результатів контрольованих показників від встановлених стандартів, що проводиться по підприємству в цілому і по окремих "центрах відповідальності"
2. Організаційні	2.1. Здатність до організації системи управління досягненням поточних фінансових цілей підприємства	2.1.1. Систематизувати об'єкти регулювання і групи фінансових коефіцієнтів кожного виду фінансового контролінгу
	2.2. Здатність до координації і інтеграції оперативних планів по різних бізнес-процесах та узгодження їх зі стратегічним планом розвитку організаційної системи	2.2.1. Адаптувати стратегічні цілі підприємства до мінливих умов зовнішнього середовища

1	2	3
	2.3. Здатність до адаптування організаційної структури управління підприємством з метою підвищення її гнучкості та здатності швидко реагувати на мінливі вимоги зовнішнього середовища	2.3.1. Формувати раціональну структуру фінансово-економічних служб підприємства та систему забезпечення менеджерів інформацією для різних рівнів управління в оптимальні проміжки часу
3. Аналітично-інформаційні	3.1. Здатність до діагностики діяльності підприємства	3.1.1. Володіти методами аналізу та планування прибутку підприємства. 3.1.2. Визначати доцільність виробництва продукції, мінімальних цін та обсягів реалізації продукції. 3.1.3. Досліджувати функціональні характеристики продукції, яка виробляється, на предмет еквівалентності вартості та корисності. 3.1.4. Виявляти резерви зниження собівартості в розрізі окремих центрів затрат, інвестиційних проектів чи видів продукції
	3.2. Здатність до діагностики ефективності контролінгової системи на підприємстві	3.2.1. Володіти бенчмаркінговими технологіями діагностики ефективності контролінгової системи. 3.2.2. Аналізувати фактори, пов'язані з зовнішнім середовищем, особливостями управлінської задачі та особливостями підприємства
	3.3. Здатність до інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень у системі фінансового контролінгу	3.3.1. Збирати та обробляти інформацію щодо аналізу фінансового стану підприємств галузі. 3.3.2. Застосовувати оптимальну систему показників для формування обґрунтованого управлінського рішення
4. Обліково-статистичні	4.1. Здатність аналізувати та використовувати зведену інформацію	4.1.1. Розробляти систему критеріїв для оцінки ефективності інвестиційних проектів. 4.1.2. Проводити оцінку майбутньої ефективності проекту з урахуванням мінливих умов

1	2	3
		4.1.3. Виявляти потребу у грошових ресурсах і оптимізувати фінансові потоки на підприємстві
5. Контрольні	5.1. Здатність до контролю за достовірністю аналітичної інформації	5.1.1. Контролювати достовірність інформації шляхом перевірки взаємозв'язку показників. 5.1.2. Готувати інформацію, вибирати тип моделей, здійснювати розрахунки їх параметрів та перевіряти на адекватність. 5.1.3. Використовувати відповідні критерії для аналізу рівня достовірності прогнозних оцінок
	5.2. Здатність до контролю за ефективністю контролінгової системи на підприємстві	5.2.1. Здійснювати контроль за виконанням планових показників. 5.2.2. Здійснювати контроль за впливом на фінансові результати підприємства факторів внутрішнього і зовнішнього середовища

Таблиця 4

Когнітивні та особисті компетентності та відповідні їм вміння, якими мають володіти випускники напряму підготовки "Фінанси і кредит" освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" після вивчення навчальної дисципліни "Фінансовий контролінг"

Компетентність фахівця	Вміння фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр"
1	2
1. Здатність збирати, обробляти, систематизувати та узагальнювати обсяг інформації про діяльність підприємства та умови його функціонування	1.1. Готувати та подавати необхідну фінансову інформацію. 1.2. Перевіряти на коректність подану оперативну інформацію. 1.3. Проводити моніторинг нормативно-правового середовища підприємства

1	2
	1.4. Вести управлінський облік економічних показників діяльності підрозділів підприємства. 1.5. Формувати інформаційне забезпечення для прийняття управлінських рішень. 1.6. Вміти використовувати комп'ютерні технології з метою пошуку необхідної інформації
2. Здатність використовувати та удосконалювати методичний інструментарій і стандарти економічної роботи, вивчати і впроваджувати передовий досвід, проводити наукові дослідження з фінансового контролінгу	2.1. Оперувати понятійним апаратом та використовувати фундаментальні принципи та методики для вирішення певної ситуації. 2.2. Виокремлювати наукові проблеми. 2.3. Проводити критичний аналіз існуючих точок зору. 2.4. Формулювати власний підхід з приводу розв'язання проблем. 2.5. Вивчати і використовувати передовий досвід у сфері фінансового контролінгу. 2.6. Презентувати результати досліджень на наукових конференціях
3. Здатність усвідомлювати себе як частку певного соціального колективу	3.1. Розділяти цінності колективу, не протиставляти себе колективу, розвивати навички командної роботи. 3.2. Чітко формулювати та відстоювати свою думку, слухати та аналізувати думку своїх колег. 3.3. Приймати управлінські рішення. 3.4. Забезпечувати взаєморозуміння в команді та організаційну взаємодію. 3.5. Орієнтуватися на результат, встановлювати чіткі цілі та контролювати їх досягнення

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Навчальний процес згідно з програмою навчальної дисципліни здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття, науково-дослідна робота (у вигляді курсової роботи), самостійна робота студентів, консультації, контрольні заходи.

Вивчення матеріалу відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох модулів, кожний з яких об'єднує у собі декілька тем, логічно пов'язаних між собою (табл. 5).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Модулі навчальної дисципліни	Види навчальної роботи, включаючи самостійну роботу студентів і трудомісткість (у годинах)			
	лекції	семінарські та практичні заняття	само-стійна робота	загальна трудо-місткість
Змістовний модуль 1. Фінансовий контролінг у системі управління підприємством				
Тема 1. Контролінг як інструмент управління підприємством	2	4	12	18
Тема 2. Фінансовий контролінг: сутність, функції, принципи	2	2	14	18
Тема 3. Види фінансового контролінгу	2	4	16	22
Тема 4. Об'єкти фінансового контролінгу та їх класифікація	4	8	18	30
Тема 5. Методичний інструментарій фінансового контролінгу	4	12	20	36
Тема 6. Методи фінансового планування	2	2	8	12
Консультації				8
Змістовний модуль 2. Прийняття управлінських рішень у контролінгу				
Тема 7. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу	4	4	11	17
Тема 8. Контролінг інвестиційних проектів	2	2	11	17
Тема 9. Організація системи контролінгу на підприємстві	2	2	11	15
Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень у контролінгу	4	4	11	19
Консультації				4

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Фінансовий контролінг у системі управління підприємством

Тема 1. Контролінг як інструмент управління підприємством

Сутність, принципи і сфера застосування контролінгу. Чинники виникнення контролінгу. Роль контролінгу в системі управління підприємством.

Різноманіття предметних областей щодо сутності контролінгу. Елементи системи контролінгу. Принципи контролінгу.

Мета, предмет, методи та об'єкти контролінгу.

Функції та завдання контролінгу.

Тема 2. Фінансовий контролінг: сутність, функції, принципи

Сутність та функції фінансового контролінгу. Мета фінансового контролінгу. Функції фінансового контролінгу.

Принципи фінансового контролінгу.

Етапи побудови системи фінансового контролінгу на підприємстві.

Тема 3. Види фінансового контролінгу

Види фінансового контролінгу: стратегічний і тактичний. Сутність, мета та завдання стратегічного фінансового контролінгу. Напрями, що характеризують систему стратегічного контролінгу. Орієнтація, цілі та головні завдання стратегічного фінансового контролінгу. Характеристика напрямів аналізу в системі стратегічного контролінгу.

Сутність, мета та завдання тактичного фінансового контролінгу. Орієнтація, цілі та головні завдання тактичного фінансового контролінгу. Бюджетування, рапортування і контроль у системі оперативного фінансового контролінгу. Внутрішній консалтинг як елемент оперативного фінансового контролінгу.

Взаємозв'язок стратегічного і тактичного фінансового контролінгу.

Ефективність контролінгової системи підприємства.

Тема 4. Об'єкти фінансового контролінгу та їх класифікація

Сутність витрат. Класифікації витрат для калькуляції та визначення фінансових результатів: виробничі і невиробничі, вичерпані і невичерпані, прямі і непрямі, собівартість продукції і витрати періоду, основні і накладні. Класифікації витрат для прийняття управлінських рішень: релевантні і нерелевантні, постійні і змінні, дійсні і альтернативні, інкрементні і маржинальні. Класифікації витрат для контролю й регулювання: за місцями виникнення витрат, за об'єктами обліку, за об'єктами обліку, контрольовані й неконтрольовані, планові (стандартні) і фактичні.

Поняття центру відповідальності. Принципів організації центрів відповідальності. Основні та функціональні центри відповідальності: сутність та умови їх створення.

Сутність, функції та задачі управлінського обліку, принципи його організації. Формування управлінського обліку. Порівняльна характеристика фінансового і управлінського обліку. Методи оцінки та обліку витрат. Системи калькулювання та обліку витрат.

Тема 5. Методичний інструментарій фінансового контролінгу

Прийоми щодо збору інформації для управлінського персоналу. Економічний аналіз як база для прийняття управлінських рішень. Формування основних підконтрольних показників.

Аналіз результатів за відхиленням. Підходи до розрахунків за відхиленнями. Методи аналізу відхилень фактичних результатів від планових. Бенчмаркінг. Вартісний аналіз. ABC-аналіз. Аналіз сильних та слабких місць на підприємстві. Система "директ-костинг". Система "стандарт-костинг", її характеристика і сфера застосування. Аналіз взаємозв'язку "витрати – обсяг – прибуток". Основні передумови використання моделі беззбитковості.

Показники управління прибутком підприємства.

Тема 6. Методи фінансового планування

Сутність та види фінансового планування. Цілі фінансового планування та застосування в контролінгу.

Експертне прогнозування. Методологічні прийомів, що використовуються за суб'єктивного методу прогнозування.

Каузальне прогнозування. Форми казуального прогнозування.

Методи екстраполяції. Можливість застосування методів екстраполяції.

Змістовний модуль 2. Прийняття управлінських рішень у контролінгу

Тема 7. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу

Сутність, цілі, задачі і принципи бюджетування. Система бюджетів на підприємстві. Процес бюджетування. Прирістне бюджетування

й бюджетування "з нуля", поза бюджетуванням і просунуте бюджетування.

Види бюджетів.

Сутність бюджетного контролю та його організація. Завдання бюджетного контролю. Ефективність та результативність діяльності підприємства.

Тема 8. Контролінг інвестиційних проектів

Сутність, цілі, задачі та об'єкт контролінгу інвестиційних проектів. Напрями діяльності контролінгу інвестиційних проектів. Види контролінгу інвестиційних проектів. Етапи процесу контролінгу інвестицій. Методи інвестиційних розрахунків.

Критерії оцінки інвестиційних проектів, їх класифікація. Переваги та недоліки критеріїв інвестиційних проектів та можливості застосування в сучасних умовах господарювання.

Тема 9. Організація системи контролінгу на підприємстві

Служба контролінгу і вимоги до її створення. Необхідність упровадження системи контролінгу на підприємстві. Передумови упровадження системи контролінгу на підприємстві за окремими напрямками.

Вимоги до створення служби контролінгу на підприємстві. Структура і склад служби контролінгу.

Етапи впровадження контролінгу на підприємстві.

Місце служби контролінгу в організаційній структурі підприємства. Посадові обов'язки працівників служби контролінгу

Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень у контролінгу

Сутність та види управлінських рішень. Класифікація підходів до прийняття управлінських рішень у контролінгу. Процес прийняття управлінських рішень. Фактори, що впливають на прийняття управлінських рішень. Економічні умови розробки грамотних управлінських рішень.

Вимоги до критеріїв прийняття управлінських рішень. Система критеріїв прийняття управлінських рішень. Критерії прийняття управлінських рішень.

Організація розробки управлінського рішення. Вибір управлінських рішень.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Фінансовий контролінг у системі управління підприємством

Тема 1. Контролінг як інструмент управління підприємством

1. Сутність, принципи і сфера застосування контролінгу.
2. Мета, предмет, методи та об'єкти контролінгу.
3. Функції та завдання контролінгу.

Література: [1; 6 – 9; 16; 17; 19 – 23; 32; 40].

Тема 2. Фінансовий контролінг: сутність, функції, принципи

1. Сутність та функції фінансового контролінгу.
2. Принципи фінансового контролінгу.
3. Побудова системи фінансового контролінгу на підприємстві.

Література: [3; 4; 7; 16; 19; 20; 21].

Тема 3. Види фінансового контролінгу

1. Стратегічний фінансовий контролінг.
2. Тактичний фінансовий контролінг.
3. Взаємозв'язок стратегічного і тактичного фінансового контролінгу.
4. Ефективність контролінгової системи підприємства.

Література: [1; 3; 4; 6; 7; 16; 17; 19 – 22; 28; 38].

Тема 4. Об'єкти фінансового контролінгу та їх класифікація

1. Витрати підприємства як основний об'єкт управління в системі контролінгу.
2. Класифікація витрат.
3. Центри відповідальності, їх класифікація.
4. Управлінський облік в системі контролінгу.

Література: [2; 5; 6; 14; 18; 20 – 23; 25; 29; 33; 34; 39].

Тема 5. Методичний інструментарій фінансового контролінгу

1. Склад інструментарію оперативного контролінгу.
 2. Формування основних підконтрольних показників.
 3. Плани і нормативи як вихідна база аналітичної роботи в системі контролінгу.
 4. Аналіз відхилень – основний інструмент оцінки діяльності центрів відповідальності.
 5. Модель "витрати – обсяг – прибуток" (CVP-аналіз).
 6. Методи обліку витрат.
 7. Показники управління прибутком підприємства.
- Література:** [1; 3; 4; 6; 14; 16; 19; 25; 29; 33; 34; 39].

Тема 6. Методи фінансового планування

1. Сутність фінансового планування та його види.
 2. Експертне (суб'єктивне) прогнозування.
 3. Каузальне прогнозування.
 4. Методи екстраполяції.
- Література:** [3; 4; 10; 31; 36; 37].

Змістовний модуль 2. Прийняття управлінських рішень у контролінгу

Тема 7. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу

1. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу, його переваги та недоліки.
 2. Система бюджетів на підприємстві і сфера їх застосування.
 3. Методика складання бюджетів.
 4. Бюджетний контроль й управління.
- Література:** [2 – 6; 11; 12; 18; 24; 25; 30; 33; 34; 37].

Тема 8. Контролінг інвестиційних проектів

1. Сутність контролінгу інвестиційних проектів, його мета і завдання.
2. Принципи, функції та види контролінгу інвестиційних проектів.

3. Критерії оцінки інвестиційних проектів у контролінгу.
 4. Процес створення та реалізації системи контролінгу інвестицій.
- Література:** [3; 4; 6; 13; 15; 31; 36; 38].

Тема 9. Організація системи контролінгу на підприємстві

1. Місце служби контролінгу в організаційній структурі підприємства.
 2. Варіанти організації служби контролінгу.
 3. Структура і склад служби контролінгу на підприємстві.
 4. Інформація в системі контролінгу та вимоги до неї.
 5. Етапи впровадження контролінгу на підприємстві.
- Література:** [1; 3; 7; 9; 16; 19; 31; 35; 38].

Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень у контролінгу

1. Класифікація управлінських рішень.
 2. Характеристика підходів до прийняття управлінських рішень.
 3. Фактори, що впливають на прийняття управлінських рішень.
 4. Критерії прийняття управлінських рішень.
- Література:** [1; 3; 4; 6; 7; 16; 19; 20; 21 – 23; 31; 37; 38].

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань.

Семінари сприяють формуванню у студентів вміння самостійно засвоювати знання, аналізувати, синтезувати, абстрагувати, конкретизувати, узагальнювати. Розвивають увагу, мислення, інтерес до навчального предмета. У них приймають участь всі студенти. Семінари складаються з двох взаємопов'язаних ланок – самостійного вивчення студентами матеріалу та обговорення результатів їх самостійної пізнавальної діяльності.

Перелік запитань, які виносяться на семінарські заняття з навчальної дисципліни наведено у табл. 6.

План проведення семінарських занять

Назва теми	Перелік питань для розгляду	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Фінансовий контролінг в системі управління підприємством			
Тема 1. Контролінг як інструмент управління підприємством	Тема: роль контролінгу у системі управління підприємством. 1. Контролінг як інструмент ефективного управління підприємством. 2. Сутність та функції контролінгу. 3. Розмежування поглядів, що сформувалися в світовій науковій думці, а саме ідеологічної німецької школи контролінгу та американської. 4. Зарубіжний досвід контролінгу. Економічна етимологія походження контролінгу в історичному аспекті	4	[1; 6 – 9; 16; 17; 19 – 23; 32; 40]
Тема 2. Фінансовий контролінг: сутність, функції, принципи	Тема: система фінансового контролінгу на підприємстві. 1. Необхідність запровадження системи фінансового контролінгу в діяльність підприємства. 2. Функціональні завдання системи фінансового контролінгу. 3. Формування системи фінансового контролінгу на підприємстві	2	[3; 4; 7; 16; 19; 20; 21]
Тема 3. Види фінансового контролінгу	Тема: види фінансового контролінгу. 1. Стратегічний контролінг у системі управління підприємством. 2. Методи стратегічного фінансового контролінгу. 3. Система оперативного контролінгу в системі управління підприємством. 4. Взаємозв'язок функціонування стратегічного і оперативного фінансового контролінгу	4	[1; 3; 4; 6; 7; 16; 17; 19 – 22; 28; 38]
Змістовний модуль 2. Прийняття управлінських рішень у контролінгу			
Тема 7. Бюджетування як інструмент	Тема: система бюджетування на підприємстві. 1. Структура системи бюджетів на підприємстві	2	[2 – 6; 11; 12; 18; 24; 25;

1	2	3	4
оперативного фінансового контролінгу	2. Підходи до розробки бюджетів та їх особливості. 3. Сфери застосування різних типів бюджетів залежно від центрів відповідальності. 4. Переваги та недоліки бюджетування		30; 33; 34; 37]
Тема 9. Організація системи контролінгу на підприємстві	Тема: організаційно-економічні основи контролінгової діяльності на підприємстві. 1. Вимоги до створення служби контролінгу на підприємстві. 2. Варіанти впровадження контролінгу на підприємстві. 3. Посадові обов'язки працівників служби контролінгу	2	[1; 3; 7; 9; 16; 19; 31; 35; 38]
Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень в контролінгу	Тема: формування управлінських рішень в системі контролінгу. 1. Класифікація управлінських рішень залежно від рівня визначеності оточуючого середовища. 2. Аналіз підходів до прийняття управлінських рішень. 3. Зарубіжний досвід формування управлінських рішень в системі контролінгу	2	[1; 3; 4; 6; 7; 16; 19; 20; 21 – 23; 31; 37; 38]

6. Плани практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, вмінь, навичок студентів; постановку загальної проблеми та її обговорення; розв'язування завдань з їх обговоренням; виконання контрольних завдань, їх перевірку і оцінку. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні завдання, враховуються при формуванні підсумкової оцінки.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає проведення практичних занять за темами, наведеними у табл. 7.

План проведення практичних занять

Назва теми	Перелік питань для розгляду	Кількість годин	Література
Змістовний модуль 1. Фінансовий контролінг у системі управління підприємством			
Тема 4. Об'єкти фінансового контролінгу та їх класифікація	Склад та групування витрат за джерелами їх формування	4	[2; 5; 6; 14; 18; 20 – 23; 25; 29; 33; 34; 39]
	Оцінка витрат підприємства	4	
Тема 5. Методичний інструментарій фінансового контролінгу	Аналіз співвідношення CVP	4	[1; 3; 4; 6; 14; 16; 19; 25; 29; 33; 34; 39]
	Аналіз беззбитковості за умов виробництва декількох видів товарів	4	
	Формування прибутку підприємства	4	
Тема 6. Методи фінансового планування	Прогнозування фінансових показників діяльності підприємства	2	[3; 4; 10; 31; 36; 37]
Змістовний модуль 2. Прийняття управлінських рішень у контролінгу			
Тема 7. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу	Планування фінансово-господарської діяльності підприємства	2	[2 – 6; 11; 12; 18; 24; 25; 30; 33; 34; 37]
Тема 8. Контролінг інвестиційних проектів	Оцінка інвестиційних проектів	2	[3; 4; 6; 13; 15; 31; 36; 38]
Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень у контролінгу	Оцінка рівня ефективності управління в умовах функціонування контролінгу	2	[1; 3; 4; 6; 7; 16; 19; 20; 21 – 23; 31; 37; 38]

7. Курсова робота

Курсова робота є однією з найефективніших форм самостійної роботи студентів. Мета курсової роботи з навчальної дисципліни допомогти студентові закріпити та поглибити теоретичні знання, здобуті у процесі вивчення навчальної дисципліни.

Курсова робота виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання; систематизація отриманих теоретичних знань з певної навчальної дисципліни; розвиток

умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел; формування дослідницьких умінь студентів; стимулювання студентів до самостійного наукового пошуку; розвиток вміння аналізувати передовий досвід та узагальнювати власні спостереження; формування вміння практичної реалізації результатів дослідження проблеми в самостійно виконаних розробках та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Курсова робота свідчить, наскільки знання, здобуті студентами в процесі вивчення навчальної дисципліни, є глибокими і фундаментальними; характеризує вміння студентів самостійно дослідити поставлені питання обраної теми.

Процес виконання курсової роботи поділяється на декілька етапів, а саме:

- вибір теми курсової роботи;
- підготовка до написання курсової роботи;
- складання плану роботи;
- формування тексту курсової роботи;
- оформлення роботи;
- захист курсової роботи.

У процесі виконання курсової роботи студент повинен самостійно підібрати й вивчити відповідну наукову літературу та нормативно-інструктивні матеріали з теоретичних питань фінансового контролінгу, здійснити практичні розрахунки та обґрунтувати доцільність запропонованих заходів.

До складу курсової роботи входять:

- титульний аркуш;
- завдання на виконання курсової роботи;
- зміст курсової роботи;
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаної літератури;
- додатки.

У вступі надається обґрунтування актуальності обраної теми, її значимість, визначається мета і завдання курсової роботи, вказуються методи дослідження, що використовувались під час написання курсової роботи.

Основна частина курсової роботи складається з теоретичної і практичної частин. У процесі написання теоретичної частини необхідно відповідно до плану розкрити суть вибраної теми. Обов'язково окремим питанням виділяються проблемні й дискусійні аспекти дослідження. При цьому наводяться цифрові матеріали, дається їх аналіз. Практична частина виконується відповідно до методичних рекомендацій.

У висновках курсової роботи підводяться підсумки з усіх висвітлених питань, визначаються шляхи і напрями вирішення проблемних аспектів теми.

До змісту роботи ставляться такі вимоги: системність, послідовність і конкретність викладення матеріалу; завершеність викладення кожної думки; виключення повторень.

Зміст роботи викладається відповідно до плану, стисло, лаконічно, не припускаючи повторень та непотрібних відступів від теми.

8. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Головною метою самостійної роботи студента є формування його пізнавальної активності, засвоєння ним основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо. Основними завданнями самостійної роботи студентів є засвоєння в повному обсязі основної освітньої програми та послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні світових стандартів.

Самостійна робота студентів охоплює:

вивчення лекційного матеріалу;

робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;

робота з матеріалами мережі Інтернет;

підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських);

контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самодіагностики

Індивідуальний план самостійної роботи студента представлено у табл. 8.

Індивідуальний план роботи студента

Тема	Види та форми СРС	Кількість годин	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності
1	2	3	4	5
Тема 1. Контролінг як інструмент управління підприємством	Вивчення літератури, текстів лекцій. Підготовка до семінарського заняття на тему "Роль контролінгу в системі управління підприємством". Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Написання есе на тему "Контроль і контролінг: тотожність і протилежність"	12	1 – 2	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів
Тема 2. Фінансовий контролінг: сутність, функції, принципи	Вивчення літератури, текстів лекцій. Підготовка до семінарського заняття на тему "Система фінансового контролінгу на підприємстві". Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	14	3	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів
Тема 3. Види фінансового контролінгу	Вивчення літератури, текстів лекцій. Підготовка до семінарського заняття на тему "Види фінансового контролінгу". Написання есе на тему: "Порівняльна характеристика стратегічного та тактичного контролінгу"	16	4 – 5	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів
Тема 4. Об'єкти фінансового контролінгу	Вивчення літератури, текстів лекцій. Написання есе на тему: "Характеристика існуючих систем	18	6 – 9	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей)

Продовження табл. 8

1	2	3	4	5
та їх класифікація	управлінського обліку як основи розрахунків фінансового контролінгу". Підготовка до практичного заняття			Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів
Тема 5. Методичний інструментарій фінансового контролінгу	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	20	10 – 13	Активна участь в аудиторних заняттях. Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів
Тема 6. Методи фінансового планування	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	8	14 – 16	Активна участь в аудиторних заняттях. Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів
Тема 7. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Написання есе на тему: "Види бюджетів, їх особливості та сфери застосування"	11	1 – 2	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів. Написання контрольної роботи
Тема 8. Контролінг інвестиційних проєктів	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою	11	3 – 4	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів

1	2	3	4	5
Тема 9. Організація системи контролінгу на підприємстві	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до семінарського заняття. Написання есе на тему: "Оцінка варіантів впровадження системи контролінгу на підприємстві"	11	5	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів
Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень у контролінгу. Модульна контрольна робота	Вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка до контрольної роботи	11	6	Активна участь в аудиторних заняттях (кількість правильних відповідей). Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять. Обговорення (захист) матеріалів. Написання контрольної роботи

9. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовний модуль 1. Фінансовий контролінг у системі управління підприємством

Тема 1. Контролінг як інструмент управління підприємством

1. Визначте сутність контролінгу як інструмента ефективного управління підприємством.
2. Обґрунтуйте необхідність упровадження системи контролінгу на підприємствах.
3. Обґрунтуйте існуючу різноманітність підходів щодо сутності контролінгу.

4. Визначте відмінності американської і німецької моделей контролінгу.
5. Охарактеризуйте елементи системи контролінгу.
6. Визначте принципи контролінгу на сучасному підприємстві.
7. Визначте мету, предмет, об'єкт контролінгу.

Література: [1; 6 – 9; 16; 17; 19 – 23; 32; 40].

Тема 2. Фінансовий контролінг: сутність, функції, принципи

1. Визначте сутність фінансового контролінгу.
2. Визначте мету фінансового контролінгу.
3. Охарактеризуйте функціональні завдання фінансового контролінгу.
4. Визначте функції фінансового контролінгу.
5. Охарактеризуйте принципи фінансового контролінгу.
6. Дайте характеристику етапам побудови системи фінансового контролінгу на підприємстві.

Література: [3; 4; 7; 16; 19; 20; 21].

Тема 3. Види фінансового контролінгу

1. Розкрийте сутність стратегічного фінансового контролінгу.
2. Визначте мету та завдання стратегічного фінансового контролінгу.
3. Напрями, що характеризують систему стратегічного фінансового контролінгу.
4. Надайте характеристику напрямам аналізу в системі стратегічного контролінгу.
5. Розкрийте сутність тактичного фінансового контролінгу.
6. Визначте мету та завдання тактичного фінансового контролінгу.
7. Внутрішній консалтинг як елемент оперативного фінансового контролінгу.
8. Розкрийте взаємозв'язок функціонування тактичного і стратегічного фінансового контролінгу на підприємстві.
9. Відмінності між стратегічним і тактичним фінансовим контролінгом.

Література: [1; 3; 4; 6; 7; 16; 17; 19 – 22; 28; 38].

Тема 4. Об'єкти фінансового контролінгу та їх класифікація

1. Наведіть класифікацію витрат для калькуляції й визначення фінансових результатів.
2. Наведіть класифікацію витрат щодо прийняття управлінських рішень.
3. Наведіть класифікацію витрат для контролю і регулювання.
4. Обміркуйте, чи завжди прямі витрати тотожні змінним.
5. Обміркуйте, чи можуть бути релевантні витрати прямими, підконтрольними, постійними.
6. Обґрунтуйте, з якою метою створюються центри відповідальності.
7. Охарактеризуйте основні принципи організації центрів відповідальності.
8. Розкрийте сутність і завдання управлінського обліку.
9. Дайте порівняльну характеристику фінансового і управлінського обліку.

Література: [2; 5; 6; 14; 18; 20 – 23; 25; 29; 33; 34; 39].

Тема 5. Методичний інструментарій фінансового контролінгу

1. Інформаційна база для прийняття управлінських рішень.
2. Охарактеризуйте механізм формування основних підконтрольних показників.
3. Визначте сутність аналізу результатів з відхилення та механізм його проведення.
4. Охарактеризуйте підходи до розрахунків за відхиленнями.
5. Методи аналізу відхилень фактичних результатів від планових.
6. Сутність бенчмаркінгу як методу контролінгу.
7. Визначте сутність вартісного аналізу та розкрийте механізм його проведення.
8. Визначте сутність ABC-аналізу та розкрийте механізм його проведення.
9. Визначте сутність аналізу сильних та слабких місць на підприємстві та розкрийте механізм його проведення.
10. Система "директ-костинг". Система "стандарт-костинг", її характеристика і сфера застосування.

11. Визначте сутність аналізу взаємозв'язку "витрати – обсяг – прибуток" та розкрийте механізм його проведення.

12. Визначте передумови використання моделі беззбитковості.

13. Дайте характеристику показників управління прибутком підприємства.

Література: [1; 3; 4; 6; 14; 16; 19; 25; 29; 33; 34; 39].

Тема 6. Методи фінансового планування

1. Визначте сутність та завдання фінансового планування на підприємстві.

2. Сутність суб'єктивних методів прогнозування та можливості їх використання.

3. Сутність індивідуального опитування, його переваги та недоліки.

4. Сутність мозкової атаки та можливості її застосування.

5. Сутність та основні характеристики методу Делфі.

6. Сутність причинних методів прогнозування та можливості їх використання.

7. Детермінантний прогноз: переваги та недоліки.

8. Стохастичний прогноз: переваги та недоліки.

9. Сутність методів екстраполяції та можливості їх використання.

10. Сутність методу визначення середніх величин.

11. Сутність та передумови використання методу екстраполяції тренда.

12. Розкрийте сутність експоненціального згладжування як методу короткострокового фінансового прогнозування.

Література: [3; 4; 10; 31; 36; 37].

Змістовний модуль 2. Прийняття управлінських рішень у контролінгу

Тема 7. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу

1. Розкрийте сутність бюджетування та визначте його переваги.

2. Розкрийте принципи бюджетування.

3. Розкрийте завдання бюджетування.

4. Охарактеризуйте стадії процесу бюджетування.
 5. Визначте сутність, переваги та недоліки складання бюджету на основі фактичних результатів.
 6. Розкрийте сутність, переваги та недоліки бюджетування "з нуля".
 7. Розкрийте сутність підходу "поза бюджетуванням".
 8. Розкрийте сутність підходу на основі просунутого бюджетування та визначте доцільність його застосування.
 9. Надайте характеристику операційному і фінансовому бюджетам. Визначте їх взаємозв'язок.
 10. Дайте характеристику бюджетам залежно від методу їх розробки.
 11. Механізм бюджетного контролю.
- Література:** [2 – 6; 11; 12; 18; 24; 25; 30; 33; 34; 37].

Тема 8. Контролінг інвестиційних проектів

1. Розкрийте сутність та визначте напрями діяльності контролінгу інвестиційних проектів.
 2. Визначте завдання процесу прийняття рішень щодо вибору пріоритетних проектів.
 3. Визначте задачі контролінгу реалізації інвестиційного проекту.
 4. Охарактеризуйте етапи процесу контролінгу інвестицій.
 5. Дайте характеристику методів інвестиційних розрахунків у системі контролінгу.
 6. Дайте класифікацію критеріїв оцінки інвестиційних проектів.
 7. Чим відрізняються критерії з дисконтуванням грошових потоків від традиційних. Назвіть недоліки критеріїв дисконтування.
- Література:** [3; 4; 6; 13; 15; 31; 36; 38].

Тема 9. Організація системи контролінгу на підприємстві

1. Що свідчить про необхідність упровадження системи контролінгу на підприємстві.
2. Визначте проблемні аспекти за певними напрямками, що свідчать про доцільність впровадження системи контролінгу на підприємстві.
3. Які вимоги слід враховувати при впровадженні системи контролінгу на підприємстві.

4. Дайте характеристику етапам упровадження системи контролінгу на підприємстві.

5. Які інструменти контролінгу повинні бути розроблені на підприємстві.

6. Визначте переваги організації самостійної служби контролінгу на підприємстві.

7. Визначте недоліки функціонування самостійної служби контролінгу на підприємстві.

8. Визначте недоліки при розподіленні функцій контролінгу між наявними структурними підрозділами підприємства.

9. Якою може бути структура і склад служби контролінгу на підприємстві.

Література: [1; 3; 7; 9; 16; 19; 31; 35; 38].

Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень у контролінгу

1. Розкрийте сутність процесу прийняття рішення.

2. Визначте вимоги, які ставляться до управлінських рішень.

3. Дайте класифікацію управлінських рішень.

4. Дайте класифікацію управлінських рішень.

5. Охарактеризуйте типи управлінських рішень.

6. Визначте етапи розробки й прийняття рішень.

7. Стадії управлінського рішення та їх характеристика.

8. Розкрийте сутність класичного раціонального підходу до прийняття управлінських рішень. Можливість застосування.

9. Розкрийте сутність підходу прийняття управлінських рішень за принципом обмеженої раціональності за Г. Саймоном.

10. Розкрийте сутність підходу прийняття управлінських рішень за принципом ефективного управління за Пітерсом і Уотерменом.

11. Розкрийте сутність соціологічного й психологічного підходів до прийняття управлінських рішень.

12. Розкрийте сутність теорії конфігурації й "інкременталістський" підхід до прийняття управлінських рішень.

Література: [1; 3; 4; 6; 7; 16; 19; 20; 21 – 23; 31; 37; 38]

10. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота – це форма організації навчальної роботи викладача зі студентами, яка орієнтована на розвиток індивідуальних здібностей студента та розкриття його пізнавального та творчого потенціалу.

Кінцевою метою індивідуально-консультативної роботи є досягнення майбутніми фахівцями компетентностей, адаптованих до вимог сучасного ринку праці. Індивідуально-консультативна робота є однією із важливих форм організації навчального процесу, за якої вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності студентів, рівень розвитку їх здібностей до навчання. Вона передбачає проведення індивідуальних занять та консультацій, перевірки виконання індивідуальних та курсових робіт, перевірки та захисту завдань, що віднесені на поточний контроль.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

індивідуальні консультації (запитання-відповіді щодо проблемних питань з навчальної дисципліни);

групові консультації (розгляд типових прикладів-ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

індивідуальні консультації (розгляд практичних завдань);

групові консультації (розгляд практичних ситуацій, які потребують колективного обговорення);

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальне завдання виконаних робіт.

11. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних освітніх технологій, таких, як: проблемні лекції, міні-лекції, семінари-дискусії, робота в малих групах, кейс-метод.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 9.

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами
навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Контролінг як інструмент управління підприємством	Семінар-дискусія "Роль контролінгу в системі управління підприємством"
Тема 2. Фінансовий контролінг: сутність, функції, принципи	Проблемна лекція: "Проблеми формування ефективної системи контролінгу на вітчизняних підприємствах". Кейс "Концепції контролінгу"
Тема 3. Види фінансового контролінгу	Робота в малих групах з приводу експертної діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства та розробка оптимальних оперативних та стратегічних управлінських рішень. Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 4. Об'єкти фінансового контролінгу та їх класифікація	Семінар-дискусія "Порівняльна характеристика існуючих систем управлінського обліку як основи розрахунків фінансового контролінгу. Переваги та недоліки"
Тема 5. Методичний інструментарій фінансового контролінгу	Робота в малих групах: "Застосування методів фінансового контролінгу для оцінки діяльності підприємства". Презентація результатів роботи в малих групах. Робота в малих групах: "Оптимізація прибутку підприємства". Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 6. Методи фінансового планування	Проблемна лекція: "Дослідження існуючих методів фінансового планування в системі контролінгу"
Тема 7. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу	Семінар-дискусія "Переваги та недоліки видів бюджетів та системи бюджетування в цілому". Робота в малих групах: "Формування системи бюджетів підприємства". Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 8. Контролінг інвестиційних процесів	Проблемна лекція: "Дослідження існуючих підходів до формування інвестиційного портфеля підприємства на основі контролінгових досліджень"
Тема 9. Організація системи контролінгу на підприємстві	Робота в малих групах: "Формування раціональної системи контролінгу на підприємстві". Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 10. Методи прийняття управлінських рішень в контролінгу	Проблемна лекція: "Формування управлінських рішень в системі контролінгу"

12. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання рівня оволодіння студентами професійними компетентностями передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання професійних компетентностей студентів може проводитись у таких формах:

1. Оцінювання роботи студентів у процесі практичних (семінарських) занять.
2. Проведення проміжного контролю.
3. Проведення модульного контролю.

Порядок поточного оцінювання рівня оволодіння студентами професійними компетентностями.

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;

відвідування занять;

виконання завдання з проміжного контролю.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних (семінарських) заняттях.

Оцінювання проводиться за 12-бальною шкалою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії.

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" (12 балів) ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді до усіх п'яти зазначених критеріїв. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Проміжний модульний контроль.

Проміжний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Тестові завдання містять запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії:

оцінка 12 балів виставляється у випадку, якщо студент правильно відповів на 24 тестові запитання.

оцінка 11 балів – 23 – 21 правильних відповідей;

оцінка 10 балів – 20 – 19 правильних відповідей;

оцінка 9 балів – 18 – 17 правильних відповідей;

оцінка 8 балів – 16 – 15 правильних відповідей;

оцінка 7 балів – 14 – 13 правильних відповідей;

оцінка 6 балів – 12 – 11 правильних відповідей;

оцінка 5 балів – 10 – 9 правильних відповідей;

оцінка 4 бали – 8 – 7 правильних відповідей;

оцінка 3 бали – 6 – 5 правильних відповідей;

оцінка 2 бали – 4 – 3 правильних відповідей;

оцінка 1 бал – 2 – 1 правильних відповідей.

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями.

Проведення поточно-модульного контролю.

Поточно-модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: лекційний (теоретичний) модульний контроль та практичний модульний контроль. Оцінка за практичну складову модульного контролю

виставляється за результатами оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять. Оцінка за теоретичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студента під час проведення лекційних занять, а саме, за результатами усного опитування та проведених теоретичних контрольних робіт згідно з графіком навчального процесу. Підсумкова оцінка поточно-модульного контролю складається як середня з теоретичної та практичної складових поточного модульного контролю та округляється до найближчого цілого.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається як середня з двох поточних модульних контролів та округляється до найближчого цілого. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 10).

Таблиця 10

Переведення показників успішності знань студентів у систему оцінювання за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за 12-бальною шкалою ХНЕУ	Оцінка за національною шкалою
A	12 – 10	5 – відмінно (відмінне виконання)
B	9	4 – добре (вище середнього рівня)
C	8 – 7	4 – добре (взагалі правильна робота, але з певною кількістю помилок)
D	6	3 – задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
E	5 – 4	3 – задовільно (виконання задовольняє мінімальні критерії)
FX	3	2 – незадовільно (потрібне повторне перескладання)
F	2 – 1	2 – незадовільно (необхідне повторне вивчення дисципліни)

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Контроллінг : учебник / под ред. А. И. Карминского, С. Г. Фалько. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 336 с.
2. Контролінг в управлінні витратами підприємств [Текст] : монографія / В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна та ін. – Х. : УкрДАЗТ, 2010. – 256 с.
3. Івахненко С. В. Фінансовий контролінг. Методи та інформаційні технології [Текст] / С. В. Івахненко, О. В. Мелих. – К. : Знання, 2009. – 319 с.
4. Лубенченко О. Е. Фінансовий контролінг суб'єктів господарювання [Текст] : навч. посібн. / О. Е. Лубенченко, Н. В. Акмаєва, І. Л. Чабаненко. – Алчевськ : ДонДТУ, 2010. – 116 с.
5. Лукашова І. О. Управлінський облік [Текст] : навч.-практ. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / І. О. Лукашова. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. – 225 с.
6. Ляшенко Г. П. Контролінг в управлінні підприємством [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / Г. П. Ляшенко. – Ірпінь : НУ ДПС України, 2009. – 274 с.
7. Семенов Г. А. Удосконалення управління промисловими підприємствами на засадах контролінгу [Текст] : монографія / Г. А. Семенов, О. В. Козуб. – Запоріжжя : [КПУ], 2011. – 215 с.

13.2. Додаткова

8. Ареф'єва О. В. Історія виникнення контролінгу та сутність контролінгу бізнес-процесів / О. В. Ареф'єва, Л. Л. Дякон // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 8(62). – С. 165–171.
9. Ареф'єва Е. В. Реалізація контролінгу в діяльності підприємства / Е. В. Ареф'єва, Л. Л. Дякон // Бизнес Информ. – 2007. – № 12(1). – С. 68–71.
10. Біла О. Г. Фінансове планування і прогнозування [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / О. Г. Біла. – Львів : Компакт-ЛВ, 2005. – 312 с.

11. Бюджетування в економічних системах [Текст] : монографія / ред. Ю. Г. Лисенко, В. М. Андрієнко. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 360 с.
12. Бюджетування як інструмент забезпечення життєдіяльності підприємства [Текст] : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. В. Череп. – Запоріжжя : Запоріз. нац. ун-т, 2011. – 220 с.
13. Великий Ю. М. Інвестиційний менеджмент [Текст] : навч.-практ. посібн. / Ю. М. Великий, В. О. Коюда. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 256 с.
14. Вербило О. Ф. Управлінський облік [Текст] : навч. посібн. / за ред. доц., канд. екон. наук О. Ф. Вербило. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : НУБіПУ, 2011. – 391 с.
15. Гриньова В. М. Інвестиційний менеджмент [Текст] : підручник для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В. М. Гриньової. – Х. : ІНЖЕК, 2011. – 541 с.
16. Гудзинський О. Д. Контролінг в системі менеджменту [Текст] / заг. ред. О. Д. Гудзинський. – К. : [б.в.], 2009. – 225 с.
17. Дайле А. Практика контролінга / А. Дайле ; пер. с нем. ; под ред. и предисл. М. Л. Лукашевича, Е. Н. Тихоненковой. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 336 с.
18. Дядечко Л. П. Бюджетування грошових коштів: сутність та роль в управлінні підприємствами [Текст] : монографія / Л. П. Дядечко. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. – 251 с.
19. Задорожний З. В. Контролінг [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / З. В. Задорожний, І. Є. Давидович, А. В. Фаїзов. – К. : Економічна думка, 2010. – 224 с.
20. Калайтан Т. В. Контролінг [Текст] : навч. посібн. для студ. екон. спец. усіх форм навч. / Т. В. Калайтан. – Львів : Новий Світ-2000, 2008. – 252 с.
21. Контролінг [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / А. М. Ужва. – Миколаїв : МДАУ, 2011. – 293 с.
22. Контролінг [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. С. С. Герасименко. – К. : Нац. акад. упр., 2011. – 99 с.
23. Контролінг как инструмент управления предприятием / Е. А. Ананькина, С. В. Данилочкин, Н. Г. Данилочкина и др. ; под ред. Н. Г. Данилочкиной. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 279 с.
24. Кузьмін О. Є. Бюджетування в системі управління організацією: теоретичні та прикладні засади [Текст] : монографія / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К. : Кондор, 2007. – 234 с.

25. Лук'янова В. В. Бюджетування витрат операційної діяльності [Текст] : [монографія] / Лук'янова В. В., Яковенко О. В. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 225 с.
26. Малярець Л. М. Формалізація задач у контролінгу логістичної діяльності підприємства [Текст] : монографія / Л. М. Малярець, Г. Л. Матвієнко-Біляєва. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 227 с.
27. Манн Р. Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью / Р. Манн, Э. Майер. – М. : Финансы и статистика. – 2004. – 301 с.
28. Марущак Л. І. Облік і оперативний контролінг виробничих запасів у нафтопереробних комплексах [Текст] : монографія / Л. І. Марущак, О. І. Павликівська. – Тернопіль : Астон, 2011. – 199 с.
29. Марущак Л. І. Управлінський облік у схемах і таблицях [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Марущак, П. О. Марущак. – Тернопіль : Астон, 2010. - 192 с.
30. Основи бюджетування [Текст] : навч.-метод. посібн. для самоств. вивч. дисципліни / за заг. ред. Л. П. Батенко. – К. : КНЕУ, 2010. – 202 с.
31. Петренко С. Н. Контроллинг: учебн. пособ. / Петренко С. Н. – К. : Эльга; Ника-Центр, 2003. – 327 с.
32. Рябенко Л. І. Контролінг зовнішньоекономічної діяльності [Текст] : навч. посібн. / Л. І. Рябенко, М. М. Шиков, І. С. Зайцев. – Алчевськ : ДонДТУ, 2012. – 235 с.
33. Саблина Н. В. Методический инструментарий контроллинга в управлении затратами предприятия / Н. В. Саблина // Бизнес Информ. – 2008. – № 8. – С. 96–99.
34. Саблина Н. В. Концепция контроллинга в управлении затратами промышленных предприятий железнодорожного транспорта / Н. В. Саблина // Бизнес Информ. – 2009. – № 1. – С. 63–67.
35. Тарасюк М. В. Контролінг в управлінні торговельними мережами: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / М. В. Тарасюк. – К. : КНТЕУ, 2010. – 548 с.
36. Тархов П. В. Контролінг фінансових результатів сільськогосподарських підприємств [Текст] : монографія / П. В. Тархов, Л. І. Есманова. – Суми : Мрія-1, 2012. – 138 с.
37. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.

38. Ткаченко А. М. Контролінг в системі управління промисловим підприємством [Текст] / А. М. Ткаченко. – Запоріжжя : Видавництво Запорізької держ. інженерної академії, 2006. – 194 с.

39. Фаріон І. Д. Управлінський облік [Текст] : навч. посібн. з практ. задачами та тест. завданнями : для студ. вищ. навч. закл. / І. Д. Фаріон, Т. М. Писаренко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2011. – 388 с.

13.3. Ресурси мережі Інтернет

40. Інтернет-портал для управлінців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.management.com.ua>.

41. Набок Р. Американська й німецька моделі контролінгу / Р. Набок, Г. Набок // Фінансовий Директор [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gaap.ru>.

42. Паламарчук І. О. Контролінг на підприємстві: [Електронний ресурс] / Паламарчук І. О. – Режим доступу : <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1372>.

43. Толкачева Е. В. Объект исследования контроллинга как научной дисциплины [Электронный ресурс] / Е. В. Толкачева. – Режим доступа : <http://www.gaap.ru/biblio/mngacc/controlling/006.asp>.

44. Соціальна мережа HR-менеджерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kadry.ru>.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів у галузі фінансового контролю	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни	17
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	18
4. Плани лекцій	22
5. Плани семінарських занять	24
6. Плани практичних занять	26
7. Курсова робота	27
8. Самостійна робота студентів	29
9. Контрольні запитання для самодіагностики	32
10. Індивідуально-консультативна робота	38
11. Методики активізації процесу навчання	38
12. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	40
13. Рекомендована література	43
13.1. Основна	43
13.2. Додаткова	43
13.3. Ресурси мережі Інтернет	46

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ"

для студентів спеціальності
8.03050801 "Фінанси і кредит"
спеціалізації "Фінанси"
всіх форм навчання

Укладач **Сабліна** Наталія Вікторівна

Відповідальний за випуск **Журавльова** І. В.

Редактор **Бутенко** В. О.

Коректор **Бриль** В. О.

План 2013 р. Поз. № 21.

Підп. до друку Формат 60×90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 3,0. Обл.-вид. арк. 3,75. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ"
для студентів спеціальності
8.03050801 "Фінанси і кредит"
спеціалізації "Фінанси"
всіх форм навчання